

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Schev.) - VAN STOLKWEG 29 - TELEF. 55.23.50* - GIRO 412235

Rapport No.99.

ONDERZOEK NAAR DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN DE NEDERLANDSE VISSERIJ
IN 1947.

Algemeen rapport.

Met de elk jaar uit te brengen rapporten inzake rentabiliteit en kostprijs in de visserij betreedt het Landbouw-Economisch Instituut een nieuw, tot dusver onontgonnen terrein. Immers tot nog toe ontbraken de gegevens betreffende de kosten verbonden aan de uitoefening van de visserij, waardoor een juist inzicht in de moeilijkheden en mogelijkheden van de visserij bezwaarlijk kon worden verkregen.

Ofschoon thans slechts gegevens over één boekjaar ter beschikking staan is het nochtans mogelijk een beter beeld van de situatie in de verschillende takken van visserij te verkrijgen, terwijl in de komende jaren, als met gemiddelden over enige jaren zal kunnen worden gewerkt, het resultaat van de onderzoekingen aanzienlijk zal worden verbeterd.

Op grond van boekenonderzoek bij rederijen, welke daartoe hun medewerking verleenden en op basis van de gegevens der bedrijfsboekhouding voor de visserij, waaraan thans ongeveer 200 vissers deelnemen, zullen jaarlijks rapporten worden uitgebracht over de economische toestand van de volgende takken van visserij:

Haringdrijfnetvisserij,
Grote trawlvisserij,
Klein trawl- en snurrevaadvisserij,
Garnalenvisserij,
Waddenzeevisserij,
IJsselmeervisserij,
Zoetwatervisserij,
Mosselcultuur,
Oostercultuur.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de rapporten berust bij het L.E.I., doch elk rapport wordt, alvorens aan de overheidsinstanties en de visserij-organisaties te worden uitgebracht, getoetst aan het oordeel van een Commissie van Advies ad hoc van reders of vissers uit de betreffende tak van visserij.

's-Gravenhage, 15 Juli 1948.
Samengesteld door:
Drs A.G.U.Hildebrandt.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT,
De Directeur,

(Dr J.Horrington)

Li

99A

Algemeen rapport.

1. Inleiding.

Na de bevrijding in 1945 werd het Landbouw-Economisch Instituut gereorganiseerd en belast met het economisch en het sociaal onderzoek op het gebied van de landbouw en dat van de visserij.

Tot de onderwerpen van het economisch en het sociaal visserij-onderzoek kunnen in het algemeen worden gerekend:

1. het aanleggen van een economische documentatie voor de visserij (bedrijfsboekhouding en verzamelen van bedrijfsuitkomsten, alsmede het publiceren van een bedrijfsuitkomstenstatistiek).
2. een sociaal-geografische documentatie van de visserij.
3. een jaarlijkse rentabiliteits- en waar gewenst en mogelijk een kostprijsberekening ten behoeve van prijszetting, prijsbeïnvloeding, credietverlening of anderszins.
4. bestudering der documentatie ter verbetering van de bedrijfsvoering.
5. het economisch en sociaal onderzoek ter sanering van takken van visserij.
6. marktanalyse.
7. buitenlandse oriëntatie op het gebied van de visserij.

Deze werkzaamheden worden verricht ten behoeve van alle takken van visserij, t.w.

1. haringdrijfnetvisserij
2. grote trawlvisserij
3. kleine trawl- en snurrevaadvisserij
4. garnalenvisserij
5. Waddenzeevisserij
6. IJsselmeervisserij
7. binnenvisserij
8. oestercultuur
9. mosselcultuur
10. walvisvaart

2. Doel.

Het doel van het economisch en het sociaal visserijonderzoek is enerzijds de overheidsinstanties voor te lichten ten behoeve van te nemen maatregelen en anderzijds de bedrijfsgegoten economische en sociale voorlichting te verstrekken ten behoeve van verbetering van de bedrijfsvoering.

3. Organisatie van het economisch en sociaal visserij-onderzoek.

Met betrekking tot de te verrichten werkzaamheden heeft het Bestuur van het L.E.I. een "Vaste Commissie van Advies voor de Visserij" ingesteld, welke maandelijks vergadert. Van deze Commissie zijn lid drie hoofdambtenaren van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, terwijl drie leden zitting hebben namens de Stichting van de Nederlandse Visserij en een namens de gezamenlijke werknemersorganisaties. Als secretaris van deze Commissie fungeert het Hoofd van de Afdeling Visserij van het L.E.I.

Dit rapport behandelt enige algemene problemen, welke voor alle takken van visserij van belang zijn. In de hierop aansluitende rapporten worden de bedrijfsresultaten onderzocht van de verschillende takken van visserij op grond van de bedrijfsboekhouding voor de visserij over het afgelopen boekjaar 1947.

De bedrijfsboekhouding voor de visserij werd met ingang van 1 Januari 1947 ingesteld voor de zelfstandige vissers. Van de rederijen worden de gegevens verkregen door middel van boekenonderzoek.

Voor de grote trawl-, de haringdrijfnet-, de kleine trawl-, de snurrevaad-, de garnalen- en de IJsselmeervisserij loopt het boekjaar parallel met het kalenderjaar. Voor de binnenvisserij vangt het boekjaar aan per 1 April en voor de oester- en mosselkwekerijen per 1 Mei.

De medewerking aan de bedrijfsboekhouding is geheel vrijwillig. In 1947 verstrékten 150 zelfstandige vissers hun gegevens. In 1948 bedraagt het aantal 200, gelijkelijk verdeeld over alle takken van visserij, met uitzondering van de rederijen, waar, eveneens op basis van vrijwilligheid, boekenonderzoek plaats vindt.

De medewerking van de vissers vindt plaats door in kasboeken, verstrekt door het L.E.I., de inkomsten en uitgaven gedetailleerd te boeken, alsmede door bijhouding van een eenvoudige wijze van tijdschrijving.

Enige medewerkers van de Afdeling Visserij van het L.E.I., ten dele gedetacheerd op de bureaux van de Rijkslandbouwoconsulenten te Leeuwarden, Alkmaar en Kruijningen verzamelen om de 14 dagen de ingevulde gegevens van de vissers om deze op hun bureau verder uit te werken.

Na afloop van het boekjaar ontvangt de deelnemer van de bedrijfsboekhouding het verslag van zijn bedrijf, alsmede een rapport, waarin de gegevens van alle takken van visserij zijn verwerkt, zodanig, dat de individuele gegevens geheim blijven. Dit rapport is in het bijzonder bestemd voor bedrijfsvoorlichting.

De opstelling van de rapporten geschiedt in nauw overlég met de bedrijfsgenoten. Niet alleen zijn de door de vissers verstrekte gegevens de basis van de rapporten, doch alvorens een rapport wordt uitgebracht, vindt er een bespreking van het concept-rapport plaats met een Commissie van Advies ad hoc, waarbij een hoofdamtenaar van de Afdeling Visserijen van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening als voorzitter fungeert. Na eventuele aanvullingen en wijzigingen wordt het definitieve rapport uitgebracht aan de Overheidsinstanties en de visserij-organisaties.

Op deze wijze zullen met ingang van 1948, evenals zulks in de landbouw reeds jaren plaats vindt, elk jaar rapporten worden uitgebracht over de economische toestand van de verschillende takken van visserij in het voorafgaande jaar, alsmede een voorcalculatie voor het komende jaar.

Ten aanzien van de overige werkzaamheden van de Afdeling Visserij van het L.E.I. zij opgemerkt, dat met de bestudering van de documentatie ter verbetering van de bedrijfsvoering en met de marktanalyse nog een aanvang zal worden gemaakt. Met betrekking tot het economisch en sociaal onderzoek ter sanering van takken van visserij is thans een onderzoek naar de economische en de sociale toestand van de Waddenzeevissers in bewerking.

4. De medewerking van de bedrijfsgenoten.

Zoals hiervoor reeds uiteengezet, werken de vissers mede op basis van vrijwilligheid, terwijl de individuele gegevens als strikt vertrouwelijk worden behandeld en dus niet aan andere personen of instanties ter inzage worden verstrekt. Kosten brengt de medewerking voor de visser niet met zich mede.

Neemt men voorts in aanmerking, dat de vissers na de lagere school geen visserij-onderwijs ontvangen en evenmin visserijvoorlichting dan is het duidelijk, dat het economisch en sociaal visserij-onderzoek hoge eisen stelt aan deze mensen voor wie de overgeleverde ervaring de basis van hun kennis is. Dat nochtans 200 vissers voor dit werk de pen hanteren, hoe moeilijk dit voor velen van hen ook moge zijn, stemt dan ook tot grote tevredenheid.

Uit de aard der zaak is in verband met het bovenstaande de bedrijfsboekhouding voor de visserij zo eenvoudig mogelijk gehouden om eerst in de loop der jaren verder te worden ontwikkeld, zodat de visserij dan niet langer achter zal zijn ten aanzien van landbouw, handel en industrie.

Gedurende de wintermaanden worden de rapporten met de vissers in hun plaatselijke visserijvereniging besproken, waarbij nieuwe deelnemers zich kunnen aanmelden.

5. De verantwoordelijkheid voor de rapporten.

Door het L.E.I. worden de rapporten als advies uitgebracht aan de Overheidsinstanties en aan de visserij-organisaties. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de rapporten berust uitsluitend bij de Directeur van het L.E.I.

6. Algemene toelichting op de calculaties.

Het uitbrengen van de eerste rapporten met betrekking tot rentabiliteit en kostprijzen in de Nederlandse visserij bracht vele moeilijkheden met zich mede.

Bij de rederijen werd volstaan met boekenonderzoek. De boekhouding van deze ondernemingen is uit de aard der zaak bestemd voor financiële verantwoording en voor fiscale doeleinden. Voor bedrijfseconomische onderzoekingen is deze boekhouding onvoldoende, terwijl het ontbreken van een uniforme wijze van inboeken eveneens moeilijkheden met zich mede brengt.

De calculaties met betrekking tot de grote trawl- en de haringdrijfnetvisserij blijven diensgevolge beperkt tot rentabiliteitsonderzoekingen. Een verdergaand bedrijfseconomisch onderzoek en bedrijfsvergelijking is nog niet mogelijk voor de grote zeevisserij.

Met betrekking tot de zelfstandige vissers der overige takken van visserij kon gebruik worden gemaakt van de gegevens der deelnemers aan de bedrijfsboekhouding voor de visserij. Ook hierbij zal in de toekomst nog aanzienlijke vooruitgang mogelijk zijn, doch reeds thans worden niet onbevredigende resultaten met de verkregen gegevens bereikt. Met de opgedane ervaring zal het in de komende jaren mogelijk worden een beter inzicht in de moeilijkheden en mogelijkheden van de Nederlandse visserij te verkrijgen en de economische bedrijfsvoorlichting met succes aan te vatten. Voorts zal er naar worden gestreefd, de individuele verslagen en de uit te brengen rapporten zo spoedig mogelijk na afloop van het boekjaar gereed te maken, hetgeen dit eerste jaar in verband met de vele te overwinnen moeilijkheden niet mogelijk was.

Er moge hier tevens uitdrukkelijk op worden gewezen, dat in de rapporten over het boekjaar 1947 uitsluitend met gegevens over dit ene boekjaar is gewerkt. Opbrengst- en kostengegevens over meer dan een jaar zijn niet beschikbaar. Toevallige en bijzondere factoren konden daardoor niet worden uitgeschakeld. Met betrekking tot 1947 dient dan ook rekening te worden gehouden met de lange en hevige vorst, met de warme, droge zomer en de nog veelal gunstige visstand tengevolge van het jarenlange achterwege blijven van de bevissing der zee.

Eerst over enige jaren, als gegevens beschikbaar zijn over meerdere boekjaren, zal het mogelijk zijn tot een juister inzicht te komen. Dit neemt echter niet weg, dat de bedrijfsresultaten over 1947 een voldoende basis geven om zich een oordeel te vormen over de huidige economische situatie van de Nederlandse visserij.

Bij de calculatie in de visserij doen zich bovendien enige voor de visserij typische moeilijkheden voor, die thans nader dienen te worden besproken.

7. De opbrengst.

De opbrengst levert wat de totale besomming betreft weinig moeilijkheden op, doordat, met uitzondering van de binnervis, alle vis over visafslagen wordt verkocht. Een specificatie van de besomming levert echter dikwijls bezwaren op, omdat sommige visafslagen de vissers afslagbriefjes verstrekken, welke geen of onvoldoende detaillering naar vissoort geven.

8. De kostenbestanddelen.

Met betrekking tot de brandstoffen, conserveermiddelen, dek- en motorbehoeften, reparatie- en onderhoud van schip en motor, los- en afleveringskosten en de algemene kosten zijn de in het boekjaar gedane uitgaven als verbruik beschouwd.

Ten aanzien van netten en vistuig is er eveneens van uitgegaan, dat de uitgaven in het boekjaar 1947 tevens het verbruik weergeven. Immers netten en vistuig zijn nog schaars en kostbaar, waardoor voorraadvorming niet kon plaats vinden. Bovendien houden slechts weinig zelfstandige vissers een nettenvoorraad zelf aan, doch betrekken voortdurend hun netwerk van de leverancier.

a. Kosten bemanning.

In de grote zeevisserij, de mossel- en oestercultuur werkt de bemanning in loondienst. Voor deze takken van visserij zijn dan ook in de rentabiliteits- en kostprijscalculaties de gelduitgaven als kosten opgenomen.

Anders ligt het ten aanzien van de deelvissers.

In de kustvisserij, de Carnalen-, de Waddenzee- en IJsselmeervisserij vist de bemanning niet in loondienst, doch op deel. Het inkomen van de bemanning bestaat daar uitsluitend uit een deel van de besomming, al of niet na aftrek van enkele directe kosten. Daardoor deelt de bemanning, ofschoon geen eigenaar van het vaartuig, geheel in het ondernemersrisico mee.

Het inkomen uit de visserij bestaat dan uit een vergoeding voor de verrichte arbeid en een aandeel in de winst of het verlies van het bedrijf. Teneinde tot een juiste calculatie te komen en daardoor een zo goed mogelijk inzicht in de rentabiliteit van het vaartuig te verkrijgen, is er geen rekening gehouden met het uitbetaalde deel, doch is een jaarloon ingecalculleerd van f. 2100,- zijnde het loon van een landarbeider in 1947 (inclusief verlet- en verlofkosten). Hierbij is er van uitgegaan, dat een visser een loon behoort te verdienen, waarvan hij met zijn gezin redelijk kan bestaan en in beloning niet achter mag staan bij een enigermate vergelijkbare groep als de landarbeiders, wier loon bij collectief arbeidscontract is vastgesteld.

Behalve een arbeidsloon is ook een post voor sociale voorzieningen ingecalculleerd. Immers de deelvissers worden niet beschouwd als loonarbeiders in de zin van de sociale wetgeving en zijn daardoor niet verplicht verzekerd. Er is echter vanuit gegaan, dat zolang de deelvissers en kleine zelfstandigen niet onder de sociale wetgeving vallen, zij zich vrijwillig behoren te verzekeren, om welke reden een percentage van 18,8 % van het gecalculleerde loon is opgenomen, dat ten laste van het bedrijf zou komen, indien de deelvissers wel verzekeringsplichtig waren.

Ingecalculeerd werd:

1. Ziektewet	2	%
2. Ziekenfonds	2	%
3. Vereveningsheffing	4,5	%
4. Kinderbijslagwet	5,5	%
5. Ongevallenverzekering	3,3	%
6. Invaliditeitsverzekering	1,5	%
Totaal	18,8	%

Hierbij is rekening gehouden met een iets hogere gevarenklasse voor de vissers dan voor de landarbeiders.

Voorts is het gehele jaarloon, vermeerderd met 18,8 %, ingecalculleerd, ongeacht het aantal dagen, dat het vaartuig in gebruik was. Hierbij is er van uitgegaan, dat met een vissersvaartuig, waarmede normaliter het gehele jaar de visserij kan worden uitgeoefend, een redelijk inkomen voor het gehele jaar moet kunnen worden verkregen. Alleen in die gevallen, waarin het vaartuig werd opgeloogd en de bemanning elders ging werken, werd het arbeidsloon slechts over het betreffende deel van het jaar gecalculleerd.

Voor de schipper-eigenaar is hetzelfde loon ingecalculleerd als voor de overige leden van de volwassen bemanning.

b. De verzekering van het vaartuig.

Vele schippers-eigenaar varen met een onverzekerd vaartuig. In de rapporten zal er vanuit worden gegaan, dat om de rentabiliteit van het bedrijf te kunnen beoordelen of de kostprijs te bepalen het noodzakelijk is, dat het vaartuig voor verlies of schade behoort te zijn verzekerd. In verband hiermede werd, indien het vaartuig onverzekerd of tot een lagere premie verzekerd was, 2% van de halve vervangingswaarde van schip en motor gecalculeerd.

c. Afschrijving en rente.

De afschrijving op het casco en de motor is gebaseerd op de economische levensduur van elk. Deze levensduur voor het casco is gesteld op 20 jaar en van de motor op 10 jaar.

Met betrekking tot de rentevoet werd rekening gehouden met de rente voor scheepshypotheken en gesteld op 4%.

Ten behoeve van de afschrijving is de vervangingswaarde als basis genomen. Deze vervangingswaarde werd na raadpleging van verschillende deskundigen vastgesteld en bedraagt ongeveer viermaal de kosten van nieuwbouw van voor 1940.

Ter vergemakkelijking werden annuïteiten gecalculeerd, waarbij rekening is gehouden met een residuwaarde van 10% van de vervangingswaarde.

d. Ondernemersloon en -risico.

Bij de bespreking van de kosten der bemanning werd er op gewezen, dat voor de schipper-eigenaar eenzelfde loon is gecalculeerd als voor de overige leden der bemanning.

Er is echter geen bedrag gecalculeerd voor het ondernemersloon in de zin van een vergoeding voor de leiding van het bedrijf en het toezicht houden,¹⁾ alsmede voor het ondernemersrisico, dat gedragen wordt.

Deze vergoeding daarvoor is wegens het ontbreken van bruikbare normen moeilijk te calculeren; dit is heden ten dage in belangrijke mate afhankelijk van het prijsbeleid van de Overheid.

De opbrengst dient dus boven de gecalculeerde kosten nog een bedrag over te laten als beloning van de eigenlijke ondernemersarbeid en voor het ondernemersrisico, dat wordt gelopen. Dit is in het bijzonder voor het zeer conjunctuurgevoelige visserijbedrijf van groot belang, omdat de reders uit de ondernemerswinst een "Reserve nieuwbouw" als extra-reserve vormen teneinde moderne, dus grotere en duurdere trawlers te kunnen aanschaffen, dan die welke moeten worden vervangen.

9. Algemeen overzicht van de visserij in 1947.

Alvorens over te gaan tot de bespreking van de economische toestand der verschillende takken van visserij in 1947 zal eerst een algemeen overzicht worden verstrekt van de aan-, in- en uitvoer van vis, schaal- en schelpdieren in 1946 en 1947, vergeleken met het gemiddelde per jaar in de periode 1936 - 1938, het binnenlands verbruik en het prijsverloop van de vis en visserijmaterialen.

a. Aan-, in- en uitvoer van vis in 1947.

De gegevens over de periode 1936 - 1938 werden ontleend aan de Jaarcijfers van de Afdeling Visserijen van het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, de gegevens van 1946 en 1947 zijn ontleend aan de Visserijstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

1) uitgezonderd in de berekeningen voor de grote trawl- en de haringdrijfnetvisserij.

Tabel 1 Totale aanvoer van visserijproducten in Nederland.

	Gem.p. jaar 1936-38		1946		1947	
	1000 kg	1000 gld	1000 kg	1000 gld	1000 kg	1000 gld
<u>Zeevisserij</u>						
Pekel- en steurharing	81.307	7.403	73.615	27.060	89.530	29.576
Verse haring	18.819	1.121	25.969	7.105	42.279	10.759
Verse zeevis	37.575	6.589	42.143	24.195	40.881	16.732
<u>Waddenzee</u>						
Consumptiegarnalen	377	45	1.003	387	1.136	499
Drogerijgarnalen	13.814	183	1.826	44	5.839	161
Overige aanvoer	30.827	791	2.585	610	1.804	349
<u>Zuidhollandse en Zeeuwse Stroom</u>						
Oesters	749	644	1.366	3.059	1.150	2.571
Mosselen	41.355	971	31.066	1.618	56.196	2.932
Consumptiegarnalen	2.548	380	1.197	512	2.660	1.325
Drogerijgarnalen	7.934	147	108	2	1.449	41
Overige aanvoer	1.993	336	2.956	925	2.113	823
<u>IJsselmeer</u>						
Paling	2.863	1.156	3.402	5.210	4.485	14.851
Snoekbaars	68	23	451	652	1.184	1.265
Overige aanvoer	330	51	5.452	734	5.395	862
<u>Binnenvisserij</u> 1)	---	---	---	---	---	---
Totaal	240.559	19.840	193.146	72.113	256.101	82.746

1) aanvoergegevens onbekend

Met betrekking tot de aanvoer kan worden opgemerkt, dat de aangevoerde hoeveelheid in 1947 in totaal reeds iets groter was dan in de jaren voor de oorlog. De opbrengst daarentegen was ruim viermaal hoger.

Opvallend zijn voorts de grote hoeveelheden aangevoerde verse haring en de povere resultaten van de Waddenzeevisserij.

Van het verloop van de invoer van vis in Nederland geeft onderstaande tabel een beeld.

Tabel 2 Invoer van vis in Nederland

	Gem.p. jaar 1936-38		1946		1947	
	1000 kg bruto	1000 gld.	1000 kg bruto	1000 gld.	1000 kg bruto	1000 gld.
Pekel- en steurharing	1.571	130	220	140	1.405	410
Bokking	64	7	13	10	12	13
X Verse haring	2.170	201	33	7	951	288
Ger., gez. en gedr. zeevis	1.938	367	978	1.158	1.034	1.288
Ansjovis	10	2	-	-	134	107
X Verse of ger. spiering	2	1	12	5	3	1
X Verse aal en paling	433	286	178	273	376	774
Gerookte aal en paling	-	-	-	-	-	-
X Verse, gez. of ger. zalm	312	341	0	2	45	143
X Verse zoetwatervis	44	37	33	73	29	86
X Verse zeevis	826	217	2.177	2.224	3.146	2.812
Oesters, oesterbroed, zaaigoed	457	225	-	-	60	88
Mosselen	266	6	-	-	-	-
Verse kreeften en langousten	597	512	211	779	300	1.059
Ongepelde garnalen	-	-	-	-	-	-
Gepelde garnalen	-	-	-	-	-	-
Schelp- en Schelpdieren n.a.g	-	-	-	-	-	-
Geconserveerde vis	4.440	1.221	1.040	1.325	97	209
Totaal	13.130	3.553	4.895	5.996	7.592	7.278
X Betreft netto-gewicht						

De invoer van visserijproducten was vóór 1946 uit de aard der zaak van geringe betekenis. De voornaamste post was de invoer van visconserven in blik; sardines, pilchards enz. Na de oorlog is invoer van visconserven in blik, een luxe product, aanzienlijk lager dan voor de oorlog. Daarentegen was de invoer van verse zeevis (waaronder snelgevroren vis) in 1946 en '47 belangrijk hoger dan voor de oorlog. Overigens blijkt uit tabel 2, dat ook het prijspeil van de ingevoerde vis aanzienlijk hoger ligt dan voor de oorlog.

Van de uitvoer van Nederlandse vis geeft tabel 3 een overzicht.

Tabel 3 Nederlandse uitvoer van vis

	Gem.p.jaar 1936 -'38		1946		1947	
	1000kg bruto	1000 gld.	1000kgbr.	1000 gld.	1000kg br.	1000gld.
Pekel- en steurharing	71.089	5.985	13.269	6.228	46.465	19.367
Bokking	4.248	564	1.401	1.450	2.307	1.925
X Verse haring	15.374	1.129	3.304	1.359	6.799	2.783
Ger.,gez. en gedr.zeevis	828	155	175	341	10	15
Ansjovis	1.157	427	-	-	1	2
X Verse of gerookte spiering	400	88	15	10	42	33
X Verse aal en paling	134	76	5	10	23	45
Gerookte aal en paling	41	52	24	93	33	137
X Verse,gez. of ger. zalm	84	135	-	-	1	6
X Verse zoetwatervis	1.003	349	360	474	1.532	1.913
X Verse zeevis	5.490	2.206	2.754	3.188	4.410	4.143
Oesters	737	532	1.111	2.068	1.345	2.388
Mosselen	40.016	1.109	23.476	2.743	43.690	5.023
Verse kreeften en langusten	385	400	178	771	270	1.220
Ongepelde garnalen	1.526	241	349	262	996	678
Gepelde garnalen	237	150	9	34	105	325
Schaal- en schelpdieren	833	78	253	304	183	207
Geconserveerde vis	498	211	1.359	1.896	6.493	9.282
Totaal	144.080	13.917	48.042	21.231	114.705	49.492

X: betreft netto-gewicht

De Nederlandse uitvoer blijkt zich wat de hoeveelheid betreft langzamerhand te herstellen. Het prijsniveau ligt aanzienlijk hoger dan vóór de oorlog, zodat de waarde van de uitvoer in 1947 ongeveer 3,5 maal groter was dan voor 1940. Deze aanzienlijke uitvoer in 1946 en '47 is in niet onbelangrijke mate te danken aan het herstel van de uitvoer van mosselen en haring, terwijl nog gewezen dient te worden op de export van visconserven, welke in 1947 ruim 9 miljoen gulden bedroeg. Voor de oorlog had Nederland geen visconservenindustrie van enige betekenis. Tijdens de oorlog werd de productie van gesteriliseerde visconserven aanzienlijk uitgebreid en werkt sinds de bevrijding in belangrijke mate voor de export.

Van het productieverloop in de visconservenindustrie geeft onderstaande productie-index van het C.B.S. een beeld.

Tabel 4 Productie-index Visconservenindustrie (basis 1946 = 100)

	Zeevis	Zoetwatervis	Schaal- en schelpdieren
Juni 1946	39	115	-
December 1946	101	77	144
Juni 1947	134	127	0
December 1947	218	642	892
Januari 1948	215	244	343
Februari 1948	204	241	227
Maart 1948	222	327	481

Voorts geeft de budgetstatistiek van het Bureau van de Statistiek der Gemeente Amsterdam enig inzicht in het visverbruik van arbeidersgezinnen te Amsterdam, waaruit blijkt, dat in het algemeen een iets groter percentage van de totale uitgaven voor voeding werd uitgegeven voor vis.

b. Het binnenlands verbruik van vis in 1947.

Het verbruik van zeevis bedroeg voor de oorlog ongeveer 8 kg per jaar per hoofd der bevolking, het totale visverbruik ongeveer 9 kg per hoofd. Na de oorlog is het visverbruik, voornamelijk tengevolge van de ongunstige vleesvoorziening, toegenomen. In 1947 bedroeg het verbruik van zeevis ruim 12 kg per hoofd der bevolking, waarvan in het bijzonder het hogere haringverbruik genoemd kan worden. Het totale visverbruik per hoofd in 1948 kan op ongeveer 14 kg worden geraamd.

Van het verbruik der voornaamste vissoorten geeft tabel 5 een beeld.

Tabel A 5 Aan-, in- en uitvoer en binnenlands verbruik van vis in mln kg netto.

	Aanvoer	Invoer	Uitvoer	Uitvoer als % van aan- en invoer	Binnenlands verbruik
<u>Pekel- en steurharing</u>					
gem. 1936 - '38	81,3	1,1	50,8	62	32
1946	73,6	0,1	9,6	13	64
1947 1)	89,5	1,0	33,2	37	50
<u>Verse haring</u>					
gem. 1936 - '38	18,8	2,2	15,4	82	6
1946	25,9	0,0	3,3	14	23
1947	42,3	1,0	6,8	15	37
<u>Verse zeevis</u>					
gem. 1936 - '38	37,6	0,8	5,5	14	33
1946	42,1	2,2	2,8	6	42
1947	40,9	3,1	4,4	10	40

Tabel 6 Gemiddelde wekelijkse uitgaven van arbeidersgezinnen te Amsterdam voor de verschillende onderdelen van het budget, voor, tijdens en na de oorlog.

Periode v. onderzoek	Juni, Sept, Dec. '46 Maart '47	April, Juli, Oct. '41 Jan. '42	1 Maart 1934 - 28 Februari 1935
Aantal gezinnen	76	59	71
Aantal verbruikseenheden per gezin	3,37	3,32	3,26
Gezinsinkomen p. week	f. 60,96	f. 34,18	f. 34,71
Vlees	f. 3,26 12,2 %	f. 1,65 10,7 %	f. 1,69 14,0 %
Vis	f. 0,98 3,7 %	f. 0,25 1,6 %	f. 0,25 2,1 %
Totaal voeding	f. 26,79 100 %	f. 15,39 100 %	f. 12,08 100 %
Voeding als % v. d. totale uitgaven	41,3 %	45,2 %	35,6 %

Tenslotte worde nog vermeld het resultaat van een enquête gehouden door de Afdeling Vis van het Voorlichtingsbureau van de Voedingsraad te IJmuiden, op ons verzoek gehouden onder de bezoekers van de door dit bureau georganiseerde filmvoorstellingen ter bevordering van het visverbruik in de wintermaanden van 1947/'48 in verschillende plaatsen, vnl. in het westen van ons land. Orschoon het aantal geënquêteerden betrekkelijk gering is, zijn toch enkele conclusies mogelijk.

- 1) Aan het eind van het jaar was er nog een onverkochte voorraad, welke pas in de loop van 1948 kon worden geëxporteerd.

Tabel 7 Enquête inzake het visverbruik. (winter 1947/'48.)

	Alle plaatsen	Amsterdam Rotterdam Den Haag
1. <u>Totaal aantal geënquêteerden</u>	1597	413
2. <u>Frequentie visverbruik</u>		
<u>a</u> Protestanten		
meer dan één vismaaltijd per week	416	88
één vismaaltijd per week	575	148
minder dan één vismaaltijd per week	404	108
geen of onbeantwoord	100	28
<u>b</u> R.K.		
meer dan één vismaaltijd per week	40	14
één vismaaltijd per week	46	20
minder dan één vismaaltijd per week	11	6
geen of onbeantwoord	5	1
3. <u>Oorzaken van gering visverbruik</u>		
<u>a</u> geen of niet beantwoord	675	160
<u>b</u> vis is te duur	458	171
<u>c</u> aanvoer is slecht	269	15
<u>d</u> visschoonmaken is een bezwaar	149	29
<u>e</u> het betreffende gezin houdt niet van vis eten	139	38
<u>f</u> te weinig olie of boter om te kunnen bakken	106	54
4. <u>Aantal personen met klachten over de plaatselijke visvoorziening</u>	373	38
5. <u>Aantal personen zonder klachten over de plaatselijke visvoorziening</u>	1224	375
6. <u>Visverbruik</u>		
<u>a</u> <u>haring</u>		
geen of niet beantwoord	211	50
zout	438	141
zuur	279	50
zout en zuur	669	172
<u>b</u> <u>platvis</u> (schol, enz)		
geen of niet beantwoord	179	31
gekookt of gestoofd	52	14
gebakken	886	235
gekookt, gestoofd en gebakken	480	133
<u>c</u> <u>rondvis</u> (schelvis, enz)		
geen of niet beantwoord	230	51
gekookt of gestoofd	470	159
gebakken	202	35
gekookt, gestoofd en gebakken	695	168
7. <u>Visleverancier</u>		
<u>a</u> visventer	647	93
<u>b</u> viswinkelier	536	196
<u>c</u> venter en winkelier	215	63
<u>d</u> niet beantwoord	199	61
8. <u>Visverbruik in restaurants</u>		
<u>a</u> aantal personen, dat vis gebruikt in restaurants	314	61
<u>b</u> aantal pers., dat geen vis gebruikt in restaurants	844	246
<u>c</u> vraag niet beantwoord	439	106
9. <u>Betekenis van gefileerde vis zonder graat</u>		
<u>Zonder graat voor het visverbruik</u>		
<u>a</u> aantal pers. dat meer vis zou eten indien gefileerd zonder graten	869	188
<u>b</u> aantal pers. dat niet meer vis zou eten indien gefileerd en zonder graten	446	151
<u>c</u> vraag niet beantwoord	282	74

Tabel 7 geeft een overzicht van deze enquête, waaruit blijkt, dat veelal met één vismaaltijd per week wordt volstaan. Klachten zijn, dat de vis te duur is en men niet altijd kan krijgen, wat men wil hebben, terwijl voor velen het schoonmaken van de vis een bezwaar is.

Het aantal klachten over de visvoorziening in de betreffende plaatsen is niet onaanzienlijk, maar valt mee.

Haring wordt zowel zout (maatjes) als zuur gegeten.

Ten aanzien van platvis blijkt wel heel duidelijk, dat deze vis vooral gebakken wordt gegeten. Met rondvis is dat in belangrijk mindere mate het geval.

Dat de visventer ook in de grote steden nog een zeer belangrijke rol speelt blijkt eveneens duidelijk.

Voorts spraken velen zich uit voor gefileerde vis zonder graat.

c. Het prijsverloop van de vis.

Nadat tengevolge van de oorlogstoestand de zeevisserij nog slechts zeer beperkt kon worden uitgeoefend en daardoor de aanvoer van vis kleiner werd, ging men er reeds spoedig toe over om met behulp van maximumprijzen een grens te stellen aan een te grote prijsstijging van de vis.

Tabel 8 geeft een overzicht van het prijsverloop van de voornaamste vissoorten.

Voordelen van de maximumprijzeregelingen.

De voordelen van een maximumprijzeregeling van vis zijn voornamelijk van sociale aard:

1. de consument wordt in een periode van grote nood beschermd tegen het vragen van een te hoge prijs voor onontbeerlijke levensmiddelen. Immers in een schaarstoperiode is de vraag zeer groot en kan door de producent daarvan ernstig misbruik worden gemaakt.
2. het stellen van een grens aan de prijsstijging voorkomt het maken van a-sociale winsten door weinigen ten koste van vele in noodomstandigheden verkerende landgenoten.

Nadelen van de maximumprijzeregelingen voor de visserij.

In het algemeen zal tot maximumprijzeregeling worden overgegaan indien de vraag het aanbod zodanig gaat overtreffen, dat daardoor zeer hoge prijsstijgingen zullen zijn te verwachten. Maximumprijzeregeling brengt dan met zich mede, dat het aanbod niet meer vrij verkocht kan worden, doch over de kopers wordt verdeeld, om tot een rechtvaardige voorziening te komen. Een maximumprijzeregeling brengt daardoor steeds een administratieve rompslomp met zich mede.

Daarenboven zijn er voor de visserij nog enige bijzondere en tevens ernstige bezwaren aan een maximumprijzeregeling verbonden.

1. Er wordt onvoldoende aandacht aan de verzorging van de vis besteed, doordat de maximumprijs geldt voor de vis, ongeacht de kwaliteit. Deze ervaring werd in alle landen opgedaan waar men genoodzaakt was maximumprijzen voor de vis vast te stellen.
2. De visser en reder moeten wel de nadelen dragen als bij grote aanvoer de prijs beneden de maximumprijs daalt, doch genieten geen voordeel als door natuurlijke omstandigheden de aanvoer gering is en de prijs boven de maximumprijs zou kunnen stijgen. In het visserijbedrijf is het noodzakelijk, dat tegenover lage besommingen van tijd tot tijd hoge besommingen staan.
3. Langdurige deelneming aan de trawlharingvisserij en aanvoer in Engeland, waar het prijsniveau hoger ligt, is daardoor het gevolg van het streven van visser en reder naar een zo hoog mogelijke opbrengst. Vrees voor nadelige binnenlandse markt, zonder kans op eventuele gunstige markt bij geringe aanvoer leidde daardoor in 1947 tot verwaarlozing van de binnenlandse visvoorziening met verse zeevis.

Tabel 8. PRIJZEN IN CTS PER KG NETTO GESTRIPT DER VOORNAAMSTE SOORTEN ZEEVIS IN 1938, 1946.

Vissoort	1938 afslag IJmuiden	1946		1947	
		Max.prijs	Afslag IJmuiden	Max.prijs	Afslag IJmuiden
Grote tong	99	250	172	182	172
Groot middel tong	95	250	189	182	169
Klein middel tong	100	215	166	156	152
Kleine tong I	92	175	138	126	124
Kleine tong II	73	125	92	89	84
Kleine tong III	27	95	62	66	52
Kleine tong IV	-	50	26	32	-
Grote schol	31	100	64	70	61
Groot middel schol	35	100	69	70	62
Klein middel schol	41	100	78	70	63
Kleine schol I	32	75	-	51	-
" " II	17	75	56	51	47
" " III	9	50	31	32	24
" " IV	-	35	17	21	-
Schar I	11	50	44	45	40
" II		30	22	25	22
Kabeljauw	19	65	54	44	44
Kleine kabeljauw I	15	60	43	40	38
" " II	13	50	33	32	24
" " III	8	40	26	25	22
Wijting I	9	35	26	30	24
" II	7	25	14	20	-
Grote schelvis	15	80	55	55	55
Groot middel schelvis	19	80	55	55	55
Klein middel schelvis	20	70	47	47	47
Kleine schelvis I	17	60	40	40	40
" " II	12	55	35	36	31
" " III	11	45	25	29	26
Koolvis	7	40	30	25	25
Middel koolvis	9				
Kleine koolvis I	8	40	31	45	40
" II	7				
" III	6	30	20	30	24
Verse haring	6	35	28	30	24
<u>Pekel- en steurharing.</u>					
prijs per kantje in gld.					
Maatjes haring	12,59	35,-		36,25	
Volle haring	8,84	35,-		36,25	
Steurharing	6,99	30,-		30,-	
IJle haring	6,72	30,-		30,-	

4. Decentralisatie van de visaanvoer zonder economisch motief, doordat het voor de visser geen verschil in prijs geeft, waar hij aanvoert.
5. De vishandelaar wordt expediteur, die voor een vaste marge de vis vervoert, bij voorkeur over een zo kort mogelijke afstand, zonder de markt te bewerken.

Tegenover belangrijke sociale voordelen staan dus ernstige nadelen.

d. Het prijsverloop van de kostenbestanddelen.

Met betrekking tot de kosten van nieuwbouw van vissersvaartuigen werden inlichtingen bij scheepswerven, motorenfabrieken en het Directoraat-Generaal voor Scheepsbouw en -Reparatie ingewonnen.

Tabel 9 geeft een overzicht van globaal geraamde kosten van nieuwbouw.

Tabel 9 Overzicht van de bouwkosten van vissersvaartuigen in 1938 en 1948.

Scheepstype	lengte	pk	schip m. motor visklaar exkl. netten		Motor	
			1938	1947	1938	1947
Trawler	50 m	800	f. 300.000,-	f. 1.100.000,-	-	-
Logger	33 m	240	f. 55.000,-	f. 260.000,-	f. 20.000,-	f. 80.000,-
Kotter	25 m	150	f. 40.000,-	f. 170.000,-	f. 15.000,-	f. 50.000,-
IJsselmeerkotter	15 m	20	f. 7.000,-	f. 30.000,-	f. 3.000,-	f. 8.000,-

Uit bovenstaande gegevens blijkt, dat de kosten van nieuwbouw van vissersvaartuigen ongeveer 4 x zo hoog zijn als voor de oorlog, terwijl de levertijden thans nog zeer lang zijn.

Tengevolge van het ontbreken van een regeling voor de wederopbouw van de Nederlandse vissersvloot wordt er voor Nederlandse rekening zeer weinig gebouwd. Slechts enkele nieuwe loggers zijn of worden gebouwd, alsmede enige kotters. Enkele op stapel staande trawlers worden voor rekening van Portugal gebouwd.

Van het prijsverloop van de brandstoffen, ijs en het netwerk geeft tabel 10 een overzicht, waarover verschillende fabrikanten gegevens verschaften.

Tabel 10 Prijsverloop van visserijmaterialen.

	1938	1939	1946	1947	1948
Bunkerkolen per ton	10,50	10,50	28,55	34,90	34,90
Gasolie per 100 l	4,--	5,50	7,44	8,15	10,76
Smeerolie CN 3 p. 100 l.	38,--	38,--	62,--	67,50	74,--
IJs	6,--	6,--	17,--	17,--	17,--
Patentnetten	124,--	123,--		447,--	521,14
Sisaltouw		-,25	1,79	1,62	2,26
Hercules 4"		-,47	2,12	3,07	3,84
Twine 200 M	-,49	-,47	1,70	1,70	2,34
Staaldraad 2 "	-,25	-,24	1,26	1,07	1,20
Staaldraad 2 5/8 "	-,51	-,57	1,65	2,08	
Zout	9,90	12,--	62,--	62,--	52,20
Mijnzout	12,--	12,--	62,--	62,--	
Huidverf I	-,55	-,35	1,20	1,20	1,20
Compassen 8"		30,--	146,--	135,72	
Korgaren 180 slag	1,72			8,34	8,34
Haringnet (+ 10 kg)	16,40	16,--	74,80	79,--	-
Aalfuiken per kg	3,35	2,75	9,60	10,53	11,33
Zegenwant per kg	2,90	2,50	8,--	8,80	9,46
Cachou per 50 kg	19,--	19,--	45,59	38,45	35,50
Korgarens 180 slag p. kg	2,84	3,40	5,82	7,78	7,78
Zijden garens voor fuiken per kg	11,--	11,--	66,50	55,50	46,--

Zoals uit bovenstaande gegevens blijkt, ligt ook voor de visserijmaterialen het prijsniveau 3 à 4 maal hoger dan voor de oorlog, terwijl de prijsstijging nog niet tot stilstand is gekomen.